

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 11896

Tarih : 15.05.2025

10/2728

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Urfa'da yaşanan yaygın ve sistematik elektrik kesintileri, özelleştirme sonrası DEDAŞ uygulamaları, yurttaşların temel hizmetlere erişiminin engellenmesi, çiftçilerin mağduriyeti ve kaçak elektrik kullanımına ilişkin nedenlerin tüm yönleriyle araştırılması; bu süreçte devletin ve özel sektörün sorumluluklarının ortaya konulması, kamu yararı çerçevesinde demokratik, yerel, ekolojik ve insan odaklı çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla Anayasa'nın 98. ve İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederim.15/05/2025

Ömer ÖCALAN

Şanlıurfa Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Elektrik enerjisi, çağdaş yaşamın sürdürülebilirliği açısından temel bir kamu hizmeti ve anayasal güvence altındaki yaşam hakkının ayrılmaz bir parçasıdır. Ancak, Güneydoğu ve bölge illerinde özellikle Dicle Elektrik Dağıtım A.Ş. (DEDAŞ) tarafından yürütülen elektrik dağıtım faaliyetleri, uzun yıllardır yurttaşların bu temel hizmete düzenli ve adil biçimde erişimini engellemekte; enerji hizmeti, bölge halkı açısından erişilebilirlikten uzak, keyfi ve cezalandırıcı bir nitelik kazanmaktadır.

2023–2024 tarımsal sulama dönemlerinde yaşanan elektrik kesintileri, binlerce üreticinin sulama faaliyetlerini gerçekleştirememesine yol açmış; bu durum, ciddi ürün kayıplarının yanı sıra tarımsal iflaslar, kırsal göç, gelir kaybı ve sosyal çözülme beraberinde getirmiştir. Elektrik hizmetine erişimde yaşanan süreklilik ve eşitlik sorunları, sağlık, eğitim ve ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliğini de doğrudan etkilemektedir. Toplu kesintiler, yalnızca borçlu aboneleri değil, borcunu ödemiş köy ve mahalleleri de kapsamına almakta; bu uygulama sosyal devlet ilkesine ve hukuki eşitlik ilkesine açıkça aykırılık teşkil etmektedir.

Özelleştirme politikaları kapsamında enerji dağıtımının özel şirketlerin kâr odaklı yapısına devredilmesi, kamu yararının gözetilmemesine ve yurttaşların temel hizmetlerden mahrum kalmasına neden olmaktadır. Mevcut uygulamalar, enerji hizmetinin teknik bir altyapı sorununun ötesinde, yapısal, ekonomik ve yönetsel bir sorun haline geldiğini göstermektedir.

Bu çerçevede, elektrik hizmetlerinin adil, sürdürülebilir, kamusal ve hak temelli bir anlayışla sunulabilmesi için; DEDAŞ başta olmak üzere ilgili enerji dağıtım politikalarının ve uygulamalarının bölgesel etkileriyle birlikte bütüncül biçimde incelenmesi, yurttaş mağduriyetlerinin tespiti ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulması zorunlu hale gelmiştir.

GEREKÇE

Enerji, günümüzde sadece teknik bir hizmet değil, yaşamın her alanını belirleyen bir temel insan hakkıdır. Güneydoğu ve bölgede yaşayan milyonlarca yurttaş, bu haktan uzun yıllardır sistematik olarak mahrum bırakılmaktadır. Özellikle Dicle Elektrik Dağıtım A.Ş. (DEDAŞ) tarafından yürütülen dağıtım hizmetleri, bölge halkı için sadece bir hizmet değil, aynı zamanda bir cezalandırma ve tahakküm mekanizmasına dönüşmüştür. DEDAŞ'ın faaliyet yürüttüğü illerde (Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin, Batman, Siirt ve Şırnak) yurttaşlar, yıllara yayılan bir biçimde elektrik hizmetinden mahrum bırakılma gerçekliğini yaşamaktadır.

Elektrik, günümüzün temel yaşam hakkıdır. Ancak bölgede bu hak, ya yüksek faturalarla erişilemez hale gelmekte ya da borcu ödeyemeyen mahallelere yapılan “toplu cezalandırma” uygulamalarıyla tamamen askıya alınmaktadır. Özel şirketlerin kâr güdüsü, kamu yararının önüne geçmiş; yurttaşlar borç, icra, fahiş faturalar ve keyfi kesintilerle karşı karşıya kalmaktadır.

Elektrik kesintileri, sadece ekonomik değil, derin bir psikolojik yıkım yaratmaktadır. İnsanlar kendilerini dışlanmış, unutulmuş ve çaresiz hissetmekte; bu da sosyal dokuda kırılmalara, devlete olan güvenin sarsılmasına neden olmaktadır.

DEDAŞ, elektrik borcunu ödeyemeyen birkaç abone nedeniyle köylerin tamamına, hatta kimi zaman ilçelere elektrik kesintisi uygulayarak “toplu cezalandırma” yöntemine başvurmakta; bu uygulamalar Anayasanın sosyal devlet ilkesine ve insan haklarına açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Bu durum, devletin sosyal devlet ilkesinden ve halkına karşı taşıdığı sorumluluktan uzaklaştığının da açık bir göstergesidir.

2023-2024 yıllarında tarımsal sulama dönemlerinde DEDAŞ tarafından tarlalara giden elektrikler kesilmiş, binlerce çiftçi ürününü sulayamamış, ürün kaybı ve iflaslar yaşanmıştır. Bu durum ekonomik kayıpların yanı sıra kırsal göçü tetiklemiş, çocukların eğitimdeki fırsat eşitsizliğini artırarak sosyal dokunun zayıflamasına yol açmıştır.

Bu politikaların sonucu olarak:

- Çocuklar eğitim hakkından,
- Hastalar sağlık hizmetlerinden,
- Çiftçiler tarımsal üretimden,
- Esnaf ekonomik faaliyetlerinden mahrum kalmaktadır.

Bu kesintiler yalnızca teknik değil, sosyal ve siyasal bir sorundur. Tüm bunlar olurken, Ankara'daki bürokratlar ve holding sahipleri, “verimlilik”, “tasarruf” ve “kaçak oranı” mışkesiyle halkın acısını sayılara indirgemektedir. Diğer yandan, kaçak elektrik kullanımı meselesi salt bir “halk suçu” olarak yansıtılamaz. Borcunu ödeyen köyler bile cezalandırılmaktadır. Bu durumun altında yatan temel nedenler; yoksulluk, altyapı yetersizliği, devletin enerji yatırımlarındaki eşitsizlikleri ve sosyal güvenceden mahrum bırakılmasıdır.

Yoksulluk ve işsizlik nedeniyle birçok aile fatura ödeyecek güce sahip değildir. Tarımsal sulamada; büyük miktarda elektrik kullanılmakta lakin devlet desteği çok sınırlıdır. Devletin yatırım eksikliği ise başta altyapının eski, sayaçlar yetersiz ve enerji hatları aşırı yük altındadır. Siyasi güven sorunu da eklendiğinde devletle toplumsal bağ zayıflamış enerji bir “hak” değil de “baskı” aracına göre hizmetin verilir verilmemesine dönüşmüştür.

Yurttaşların yaşadığı bu tablo, özelleşme politikalarının iflasıdır. İktidar, DEDAŞ'a susarak değil; bilerek, isteyerek, göz göre göre bu yetkiyi vermiştir. O yetkiyle şimdi halk susturulmakta, cezalandırılmaktadır.

Dünyada da enerji kullanımı, özellikle tarım sektörü için yaşamsal öneme sahiptir. Birçok ülke, çiftçilere enerjiyi hem erişilebilir hem de sürdürülebilir hale getirmek için çeşitli kamu politikaları ve destek mekanizmaları geliştirmiştir. Ayrıca, kaçak/kayıp enerji sorunları da farklı ülkelerde görülmekte; bunlara karşı denetim, toplumsal katılım ve şeffaflık temelli çözümler uygulanmaktadır. Hindistan, İspanya, Almanya, ABD, Brezilya, Güney Afrika gibi ülkelerde halkın ve çiftçilerin enerjiye ulaşımı ile sorunlarına ilişkin çözümler incelendiğinde dünyada kaçak enerji ve erişim sorunlarına verilen yanıtlar, cezalandırmadan çok hak temelli, toplumsal ve yerel odaklıdır.

Enerji dağıtımının özel şirketlerin kâr mantığına teslim edilmesi, kamu yararının göz ardı edilmesine yol açmış; devletin anayasal görevi olan temel hizmetlerin sağlanması sorumluluğu ihmal edilmiştir. Başta tarım ve hayvancılık olmak üzere temel geçim kaynakları olan sektörler, elektrik altyapısına bağımlı üretim süreçlerinde ağır zarar görmekte; üretici, çiftçi ve yurttaşlar maddi zarara uğramakta, bu da bölgesel yoksulluğu derinleştirmektedir.

Kayıp-kaçak oranları bir sonuçtur; neden ise yoksulluk, merkeziyetçilik, adaletsiz enerji politikaları ve özel şirketlerin dayatmalarıdır. Bu ülkenin elektrik hatları aynı şebekeye bağlıdır ama bölgenin kaderi aynı değildir. Batıda ıslıl ıslıl yanan caddeler varken, Urfa ve bölge illeri günlerce süren kesintiler yaşamaktadır. Bu sadece coğrafi bir fark değil politik bir tercihtir. Devletin kalkınma politikaları ise bölgeyi görmezden gelmekte, çözüm yerine denetim, destek yerine baskı yaklaşımı sürdürülmektedir.

Dışlayıcı merkezci kalkınmacılık, yerinden yönetimlerin etkisizleştirilmesi ve halkın taleplerinin sistematik olarak yok sayılmasını barındırmaktadır. Bu nedenle enerjinin, yaşamın, suyun ve toprağın kaderi holdinglere, DEDAŞ gibi şirketleri bırakılmayacak kadar önemlidir.

Enerji, iktidarın ve sermayenin elinde bir denetim aracı, bir siyasi ve ekonomik baskı unsuru haline getirilmesine seyirci kalmak halkı yalnız bırakmaktır. ***Bu nedenle enerjiye erişimi ticari değil kamusal bir haktır; demokratik, yerel ve ekolojik çözümler kapsamında temel model unsurları olarak ele alınmalıdır:***

- **Demokratik yönetim:** Enerji hizmetinin planlama ve denetiminde yerel halkın ve belediyelerin rolü.
- **Ekolojik odak:** Yenilenebilir enerji sistemlerinin teşvik edilmesi.
- **Sosyal eşitlik:** Düşük gelirli kesimlerin sübvansede edilerek enerjiye erişiminin sağlanması.
- **Enerji kooperatifleri:** Enerji üretiminde özel sektör yerine kolektif üretim ve paylaşım ile halkın, çiftçilerin enerji kaynaklarını yönettiği üretim modeli.

Sonuç ve politika olarak; toplumsal ve yerel odaklı yaklaşım esasları şu şekilde planlanmalıdır:

- Enerji dağıtımını yerel yönetimlerin ve halkın katılımıyla şekillenmelidir. Halk, enerji projelerinde karar alma süreçlerine katılmalıdır.
- Yerel yönetimler, yenilenebilir kaynaklardan enerji üretimi sağlamalıdır ve gelirini sosyal hizmetlere aktarmalıdır.

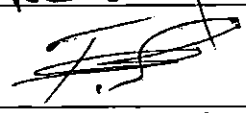
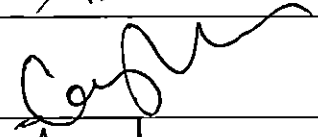
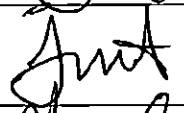
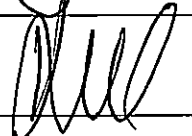
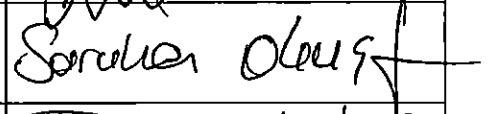
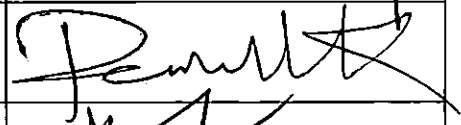
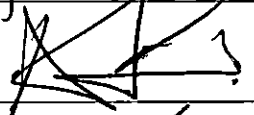
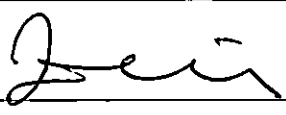
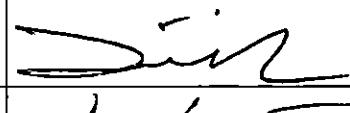
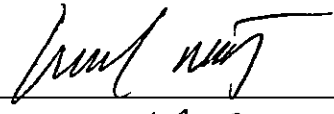
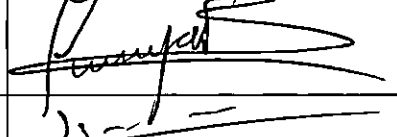
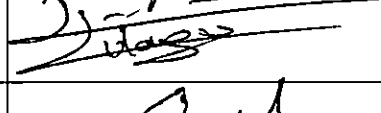
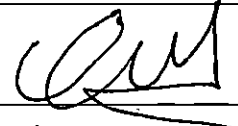
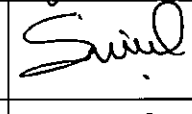
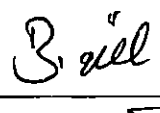
- Güneş, rüzgâr ve diğer yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı enerji kooperatifleri desteklenmelidir. Enerji kooperatifleri ile yurttaşlar üretici olmalıdır.
- Elektrik borcu nedeniyle toplu kesintiler yasal olarak yasaklanmalıdır.
- Tarımsal sulama için çiftçiye ücretsiz veya sübvansiyonlu yenilenebilir enerji destekleri sağlanmalıdır.
- Enerji hizmetlerinde şeffaflık, sosyal adalet ve denetlenebilirlik esas alınmalıdır.
- Gelir durumuna göre sosyal enerji tarifiesi uygulanmalıdır. Devlet, ücretsiz minimum enerji tüketimi hakkı tanımalıdır.
- Yerel yönetimlerin söz hakkı olmalı, enerji şirketleri halka hesap vermelidir.
- GAP projesinin tamamlanması, sulama birliklerinin yerel yönetimlere devri gerçekleşmelidir.
- Çiftçiye Borç Affı ve Tarımsal Sigorta Reformu getirilerek elektrik borçları affedilmeli, tarım sigortası kapsamı genişletilmelidir.
- Tarımsal sulama için özel olarak desteklenen akıllı enerji sistemleri geliştirilmelidir.
- Kayıp-kaçak oranı “sosyal tarife” sistemiyle çözmeye yönelik yasal düzenleme yapılmalıdır. Ek olarak hem çiftçilere hem de hanelere düşük ücretli yasal enerji erişim hakkı sağlanmalıdır.

DEDAŞ eliyle halkın yaşadığı enerji krizi, sosyal adaletsizliğin, merkezi planlamanın ve piyasa egemenliğinin aynasıdır.

Enerji; barınma, sağlık, eğitim, üretim ve iletişim gibi en temel insani ihtiyaçların karşılanmasında hayati öneme sahip bir haktır. Bu nedenle elektrik enerjisi, sadece ekonomik bir meta değil, aynı zamanda yaşam hakkıyla doğrudan ilişkili kamusal bir hizmettir. Enerji kesintilerinin keyfiyeti, bölge halkına yönelik bir cezalandırma pratiğine dönüşmüş; devletin eşit yurttaşlık ilkesini zedeleyen, ayrımcı bir nitelik kazanmıştır.

Bu bağlamda, DEDAŞ’ın ve enerji dağıtım politikasının tüm yönleriyle ele alınması, halkın mağduriyetlerinin giderilmesi, merkeziyetçi ve kâr odaklı anlayış yerine yerel yönetimlerin, meslek odalarının, üretici birliklerinin ve halkın söz sahibi olduğu demokratik, yerel, ekolojik, katılımcı ve insan odaklı bir enerji politikası modelinin tartışılması gereklidir.

Enerji hakkının, halkların kendi yaşamlarını kurma, üretme ve karar alma iradesinin ayrılmaz bir parçası olduğu gerçeğinden hareketle; bu alanda yaşanan sorunların toplumsal, ekonomik ve siyasal boyutlarıyla araştırılması ve halkçı, kamusal bir enerji politikası oluşturulması amacıyla Araştırma Komisyonu kurulması ve Meclis Araştırması elzemdir.

1	NEJLA DEMİR	AĞRI	
2	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	
3	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	
4	İBRAHİM AKIN	İZMİR	
5	KEZBAN KONUKÇU	İSTANBUL	
6	HAKKI SARUHAN OLUÇ	ANTALYA	
7	PERİHAN KOCA	MERSİN	
8	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
9	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
10	ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ	BATMAN	
11	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞİRNÄK	
12	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	
13	OSMAN CENGİZ ÇANDAR	DİYARBAKIR	
14	SÜMEYYE BOZ	MUŞ	
15	ÖMER FARUK HÜLAKÜ	BİNGÖL	
16	ONUR DÜŞÜNMEZ	HAKKARİ	
17	GEORGE ASLAN	MARDİN	
18	SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP	BİTLİS	
19	BURCUGÜL ÇUBUK	İZMİR	
20	CELAL FIRAT	İSTANBUL	